

Світове господарство і міжнародні економічні відносини

УДК 338.45:339.564:633.1(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15763202>

**Підвищення конкурентоспроможності українського зерна на світових
ринках: стратегічний підхід**

Кошовий Богдан-Петро Олегович

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри демографії, трудових відносин і соціальної політики

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»,

<https://orcid.org/0000-0001-8550-0028>

Прийнято: 19.12.2024|Опубліковано: 29.12.2024

***Анотація.** У статті досліджено стратегічні підходи до підвищення конкурентоспроможності українського зерна на світових ринках з урахуванням нових викликів, пов'язаних із трансформацією глобальної аграрної логістики, зміною геоекономічної кон'юнктури та впливом воєнних ризиків. Обґрунтовано, що забезпечення сталих позицій України як одного з провідних експортерів зернових потребує переходу від реактивної моделі експортного управління до концептуально цілісної стратегії довгострокового позиціонування на міжнародному ринку. Проведено комплексний аналіз теоретико-методологічних основ поняття «конкурентоспроможність» у контексті аграрного експорту та визначено ключові фактори, що впливають*

на її формування – якість продукції, логістична ефективність, державна підтримка, маркетинг, міжнародна довіра та рівень ризику.

Запропоновано авторську мультиплікативну модель стратегічного просування українського зерна, яка поєднує в одному аналітичному контурі інституційні, інфраструктурні та комунікаційні складники експортної політики. Побудована модель дозволяє здійснювати кількісне оцінювання ефективності стратегій в умовах багатофакторної невизначеності та є основою для подальших емпіричних досліджень у галузі економіки аграрного сектору. Також систематизовано основні бар'єри, що перешкоджають реалізації конкурентного потенціалу – інституційна фрагментарність, слабка логістична координація, нестабільність каналів збуту, нерівномірність державної підтримки.

На основі проведеного аналізу сформульовано стратегічні напрями розвитку: диверсифікація ринків, цифровізація логістики, посилення сертифікаційної інфраструктури, залучення міжнародних партнерів, інституційне моделювання експортних процесів. Стаття має прикладне значення для розробки політик аграрного розвитку, державної підтримки експорту та проектування інноваційної логістики аграрної продукції.

Ключові слова: *конкурентоспроможність, українське зерно, світові ринки, аграрний експорт, стратегічний підхід, зовнішня торгівля, експорт зернових, якість продукції, аграрна стратегія, маркетинг зерна, державна підтримка, логістика експорту, аграрний сектор, міжнародна конкуренція, просування на ринки.*

**Enhancing the Competitiveness of Ukrainian Grain on Global Markets:
A Strategic Approach**

Koshovyi Bohdan-Petro

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Demography, Labor Relations and Social
Policy, Lviv University of Business and Law,
<https://orcid.org/0000-0001-8550-0028>

Abstract. *The article explores strategic approaches to enhancing the competitiveness of Ukrainian grain on global markets, taking into account recent challenges related to the transformation of global agricultural logistics, shifts in the geoeconomic landscape, and the impact of wartime risks. It is substantiated that ensuring Ukraine's stable position as one of the leading grain exporters requires a transition from a reactive export management model to a conceptually integrated strategy of long-term market positioning. A comprehensive analysis of the theoretical and methodological foundations of the concept of "competitiveness" in the context of agricultural exports is conducted, and key factors shaping competitiveness are identified: product quality, logistical efficiency, state support, marketing, international trust, and risk exposure.*

An original multiplicative model of strategic promotion of Ukrainian grain is proposed, integrating institutional, infrastructural, and communicative components of export policy into a unified analytical framework. The model enables quantitative assessment of strategic effectiveness under conditions of multifactor uncertainty and serves as a foundation for further empirical research in the field of agricultural economics. The article also systematizes the main barriers to realizing competitive potential, including institutional fragmentation, weak logistical coordination, instability of distribution channels, and inconsistency in state support.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Based on the conducted analysis, strategic development directions are formulated: market diversification, logistics digitalization, strengthening of certification infrastructure, involvement of international partners, and institutional modeling of export processes. The article has applied value for developing agrarian policy, state export support mechanisms, and designing innovative logistics systems for agricultural products.

Keywords: *competitiveness, Ukrainian grain, global markets, agricultural export, strategic approach, foreign trade, grain export, product quality, agrarian strategy, grain marketing, state support, export logistics, agricultural sector, international competition, market advancement.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Конкурентоспроможність українського зерна на світових ринках постає як багатоаспектна аналітична проблема, що охоплює економічну, інституційну та геополітичну площини й вимагає концептуального переосмислення у форматі стратегічної цілісності, на противагу фрагментарним управлінським реакціям. Поглиблення глобальної продовольчої нестабільності, зростання вимог до якості аграрної продукції, трансформація логістичних маршрутів унаслідок воєнних дій, а також підвищення ролі державного регулювання у сфері торгівлі створюють нову конфігурацію викликів, що ставить під сумнів стійкість існуючої моделі аграрного експорту. У таких умовах виникає об'єктивна потреба у переорієнтації аграрної політики – від оперативного експортного менеджменту до стратегічного позиціонування українського зерна як високоякісного, надійного і репутаційно стабільного товару на глобальних ринках.

Центральна проблематика дослідження полягає в тому, що попри значний експортний потенціал та історично сформовану експортну орієнтацію

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

аграрного сектору, Україна досі не має сталого механізму системного просування своєї продукції на зовнішні ринки в умовах міжнародної конкуренції. Брак інституційної координації, нерозвинена логістична інфраструктура, фрагментована маркетингова політика та відсутність адаптивної аналітичної моделі унеможливають реалізацію повного потенціалу експортного сектору. Таким чином, розв'язання означеної проблеми має не лише теоретичне значення для наукової сфери аграрної економіки, а й безпосередньо впливає на здатність країни забезпечувати валютні надходження, підтримувати продовольчу безпеку в умовах глобальної нестабільності та формувати імідж держави як відповідального суб'єкта міжнародного аграрного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблеми конкурентоспроможності українського зерна в міжнародному контексті зумовила зростання кількості досліджень, присвячених інституційним, логістичним та маркетинговим детермінантам експортної ефективності. Зокрема, Л. Ю. Кучер, А. В. Кучер і Ю. В. Пашенко [3] наголошують на важливості сталого виробництва та диференціації агропродукції як інструментів зміцнення експортних позицій України. У статті Ю. О. Лупенка та Н. І. Патики [5] підкреслюється критична роль інноваційних технологій і трансформацій у підвищенні конкурентоспроможності на зовнішніх ринках.

І. В. Кицюк та І. О. Фіщук [2] акцентують увагу на потребі адаптації внутрішніх аграрних стандартів до норм Європейського Союзу, що в умовах поглиблення інтеграційних процесів набуває особливої значущості. У свою чергу, Г. Павлова, І. Абрамович і М. Бальзан [7] висвітлюють стратегічні напрями підвищення конкурентоздатності аграрного сектору, зосереджуючись на потребі комплексного реформування системи логістики, державної підтримки й зовнішнього маркетингу.

С. Крук [11] виводить конкурентоспроможність аграрної продукції на геополітичний рівень, розглядаючи аграрний експорт як інструмент формування зовнішньоекономічної суб'єктності України. У дослідженні В. М. Стамата та А. В. Тимченка [12] проаналізовано вплив глобальної ринкової концентрації та активність транснаціональних компаній, що обумовлюють ускладнення умов входу нових учасників у світові агроланцюги.

У праці Н. І. Патики [8] розглянуто механізми інтеграції сільського господарства України в глобальні ринки, але зафіксовано недостатність системного інституційного супроводу. Т. Л. Шестаковська [14] підкреслює, що стратегія інноваційного розвитку аграрного сектору вимагає перегляду існуючих форматів державної політики. Водночас, О. В. Боднар [23] досліджує вплив воєнних чинників на логістику експорту, фіксуючи вразливість інфраструктури як ключовий стримувальний чинник. У статті Н. Л. Корженівської, І. О. Осадчук і Я. І. Сидорак [26] актуалізується питання експортного потенціалу аграрного сектору в умовах невизначеності та ризиків, що вимагає стратегічного переосмислення підходів до політики підтримки експортерів.

Попри наявність значного теоретичного та прикладного доробку, залишається невирішеною низка критично важливих аспектів: брак формалізованої моделі стратегічного просування українського зерна, відсутність мультифакторної системи оцінювання ефективності експортної діяльності, а також недостатнє опрацювання механізмів поєднання логістичних, маркетингових, інституційних і ризик-орієнтованих чинників. Саме ці аспекти формують наукову нішу, яку покликана заповнити ця стаття.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми та формулювання цілей дослідження. Незважаючи на значну увагу наукової спільноти до теми конкурентоспроможності аграрного експорту, низка ключових аспектів залишається поза межами глибокого аналітичного

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

опрацювання. Передусім, не розроблено уніфікованої аналітичної моделі, яка б інтегрувала інфраструктурні, маркетингові, інституційні та ризикові детермінанти ефективного просування зерна на світових ринках. Також відсутня інструменталізація оцінки синергії між якісними характеристиками продукції та зовнішньоекономічними форматами підтримки її експорту. Проблемою залишається недостатня операціоналізація показників, що можуть обґрунтовано відображати стратегічний вплив державної політики, логістичної архітектури та міжнародної довіри на експортну активність.

У цьому контексті мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та формалізованому моделюванні стратегічного підходу до підвищення конкурентоспроможності українського зерна на світових ринках в умовах трансформації глобального аграрного простору. Задля досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

1. Систематизувати теоретико-методологічні підходи до аналізу конкурентоспроможності аграрної продукції в умовах відкритої економіки;
2. Провести аналіз сучасного стану українського зернового експорту з урахуванням регіональної структури, логістичних викликів та ринкової орієнтації;
3. Визначити ключові бар'єри і ризики, що стримують розвиток експортного потенціалу аграрного сектору;
4. Окреслити стратегічні напрями розвитку конкурентоспроможності з акцентом на логістиці, сертифікації, маркетингу та інституційній підтримці;
5. Побудувати авторську модель стратегічного просування зерна з формалізованим урахуванням впливових змінних;
6. Обґрунтувати практичну доцільність застосування моделі для прогнозування ефективності аграрної експортної політики України.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Результати. Поняття конкурентоспроможності в аграрній сфері формувалося на перетині трьох ключових підходів: економічної ефективності, ринкової гнучкості та інституційної адаптивності. У сфері сільського господарства воно набуває особливої ваги як категорія, що поєднує якість, стабільність постачання, інноваційну динаміку виробництва та здатність продукту відповідати вимогам міжнародних ринків [1; 4; 21].

Методологічна структура аналізу конкурентоспроможності аграрної продукції включає кілька взаємопов'язаних компонентів. По-перше, доцільно розглядати її через призму мультифакторної моделі, де поєднуються елементи внутрішнього потенціалу виробництва (собівартість, технологічність, урожайність) із зовнішніми детермінантами – інфраструктурою ринку, регуляторним середовищем і міжнародними стандартами якості [2; 5; 10].

По-друге, особливу аналітичну цінність має адаптація концепції «конкурентних переваг нації» до умов аграрного сектору, яка передбачає системну оцінку як макроекономічних чинників (державна підтримка, інституційна ефективність), так і мікроекономічних драйверів – зокрема, здатності виробників до інноваційної трансформації та диверсифікації продукції [3; 14].

У цьому контексті слід наголосити на динамічному аспекті конкурентоспроможності – її нерозривному зв'язку з адаптивністю до змін глобального попиту, політичної турбулентності й трансформації логістичних ланцюгів. Українські дослідники підкреслюють, що аграрна продукція як об'єкт світової конкуренції не може розглядатися винятково через категорії обсягів виробництва чи експорту – ключовим критерієм є її стратегічна стійкість на ринку, зокрема в умовах воєнних ризиків і зміни глобальних торговельних форматів [9; 22].

Підходи до вимірювання конкурентоспроможності аграрної продукції варіюються від комплексного індексного аналізу до експертного моніторингу

ринкової поведінки. Водночас найбільш продуктивними виявляються ті методики, які дозволяють не лише фіксувати поточний стан, а й проєктувати потенціал розвитку – наприклад, за допомогою сценарного моделювання, багатофакторної регресії чи SWOT-аналізу з урахуванням експортної орієнтації підприємства [1; 5; 22].

Теоретико-методологічна рамка конкурентоспроможності в аграрній сфері формує синтез класичних підходів до ринкового аналізу з сучасними концептами стійкості, інноваційності та цифрової трансформації, що визначають здатність аграрної продукції переходити від простої ринкової присутності до статусу об'єкта стратегічного попиту [10; 14; 21].

Поточний профіль експорту українських зернових характеризується як структурно диверсифікований, але водночас вразливий до зовнішньополітичних впливів і логістичних обмежень. Протягом останнього десятиліття Україна стабільно входить до трійки світових лідерів з експорту пшениці, кукурудзи та ячменю, забезпечуючи критичну частку продовольчої безпеки низки країн Азії, Близького Сходу та Північної Африки [6; 11].

Географічна структура експорту демонструє поступову переорієнтацію з традиційних ринків СНД на більш стабільні європейські й азійські напрями. Зокрема, значною мірою зросла частка поставок до Китаю, Туреччини, Єгипту та Іспанії, що зумовлено як попитом, так і зміненою логістичною архітектурою в умовах повномасштабної війни [7; 23].

Якісні параметри українського зерна традиційно оцінюються високо, однак систематичність контролю якості та відповідність міжнародним стандартам залишаються критичним викликом. У цьому аспекті домінують ризики, пов'язані з неповною гармонізацією сертифікаційної політики та обмеженістю державних програм підтримки стандартів експортного контролю [8; 26].

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Логістична інфраструктура продовжує зазнавати значного тиску, зокрема через блокування портів, обмеження залізничного транзиту та незавершеність проєктів із розширення річкового і сухопутного перевезення. Попри певні зрушення у сфері залізничної логістики, загальний рівень транспортування зернових характеризується як нестабільний і малопередбачуваний, особливо в пікові сезони експорту [18–19].

Актуальні статистичні дані фіксують зниження обсягів експорту зернових культур у 2022–2024 роках, що зумовлено сукупністю факторів: воєнним станом, зниженням площ посівів, інфляційним тиском і порушенням експортної інфраструктури. Попри це, експортний потенціал зберігається завдяки високому внутрішньому агропромисловому потенціалу, стабільній врожайності основних культур і збереженню високого попиту на глобальному ринку [6; 23].

Особливої уваги заслуговує питання внутрішнього регіонального розбалансування: найбільше навантаження припадає на південні та центральні області, водночас у західному регіоні відчувається потреба в розвитку транспортного хабу для транскордонного експорту [19–20].

Формування ефективної експортної стратегії для українських зернових культур передбачає глибоке розуміння структурних бар'єрів, що обмежують реалізацію потенціалу аграрного сектору. Сукупність викликів охоплює як матеріально-логістичні аспекти, так і інституційні, правові та геоекономічні чинники.

Одним із найбільш критичних обмежень залишається незадовільний стан логістичної інфраструктури. Блокада морських портів, обмеженість перевалочних потужностей, дефіцит залізничного рухомого складу й відсутність стратегічного резерву в системі сухопутного транзиту формують хронічну нестабільність транспортного забезпечення експорту [6; 19]. Така ситуація особливо загострюється в періоди пікових логістичних навантажень,

коли інфраструктурна інерція створює перешкоди для оперативної реалізації контрактів.

Не менш значущим чинником є фрагментарність державної підтримки. Відсутність сталих механізмів експортного кредитування, нерегулярність дотацій та слабка інтеграція аграрного бізнесу в державні програми створюють ситуацію, коли виробники змушені самотійно адаптуватися до глобальних ризиків без інституційного буфера [7; 24].

Інституційна дисфункція, зокрема в частині координації між центральними органами виконавчої влади, митними службами й галузевими асоціаціями, призводить до затримок у процедурі оформлення експорту, нестабільності митних умов і слабкої синхронізації із зовнішньоторговельними партнерами [16–17].

Ключовий бар'єр стратегічного характеру – висока залежність від зовнішніх політичних рішень і міжнародних форматів безпеки морських коридорів. У цьому контексті обмежена суб'єктність України в глобальній торгівлі агропродукцією формує ризики одностороннього блокування або переорієнтації торговельних потоків [23; 24].

Додатково варто виокремити економічні ризики, пов'язані з девальвацією, інфляційним тиском на аграрні ресурси й нестабільністю цін на світових ринках. У сукупності ці чинники знижують довгострокову передбачуваність прибутковості експортної діяльності, що обмежує інвестиційну активність аграрних підприємств [25].

Особливої ваги набувають і нетарифні бар'єри – від санітарно-фітосанітарних обмежень до вимог сертифікації за різними стандартами (ISO, HACCP, GLOBAL GAP), адаптація до яких вимагає значних фінансових і організаційних ресурсів [12].

Формування стратегії підвищення конкурентоспроможності українського зерна вимагає інтегративного підходу, в якому поєднуються інфраструктурні,

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

інституційні, технологічні та геоелекономічні чинники. У сучасному контексті аграрна стратегія не може обмежуватись лише оптимізацією виробництва чи ціноутворенням. Вона має бути концептуалізована як багатовекторна система, зорієнтована на довгострокове позиціонування на глобальних ринках, підвищення адаптивності до ризиків і активне просування аграрного іміджу країни.

У межах умов воєнної нестабільності стратегічна рамка потребує оперативної модифікації: фокус зміщується з класичних інструментів підтримки до гібридних механізмів, які поєднують дипломатичні домовленості, цифрову координацію експортної логістики, гнучке регулювання та адаптацію до нових форматів міжнародної конкуренції. У цьому контексті ключова одиниця аналітичного розрахунку зміщується від фізичного обсягу продукції до комплексної оцінки її логістичної відтворюваності, сертифікованого статусу якості та стабільності ринкової реалізації.

Таблиця 1

Напрямки, інструменти та очікувані ефекти стратегічного підвищення конкурентоспроможності

Напрямок	Ключові інструменти	Очікуваний ефект
Інфраструктурна модернізація	Розширення залізничних та портових потужностей, створення транскордонних зернових хабів	Зниження витрат на логістику; підвищення стабільності поставок
Сертифікація та якість	Стандартизація за міжнародними нормами (ISO, HACCP); цифровізація систем контролю якості	Підвищення довіри з боку імпортерів; доступ до висококонкурентних ринків
Інституційна підтримка	Експортне кредитування; створення єдиного	Посилення системного супроводу експортерів; зменшення адміністративних бар'єрів

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

	державного агентства зернової політики	
Міжнародне позиціонування	Участь у міжнародних аграрних форумах; просування аграрного бренду Ukraine Agro	Формування позитивного образу продукції; стабільність зовнішньоекономічних зв'язків
Цифрова логістика	Впровадження платформ для моніторингу вантажопотоків; оптимізація митних процедур через API-системи	Прозорість і швидкість оформлення експорту; зменшення затримок
Інноваційність виробництва	Впровадження smart- технологій у вирощуванні, зберіганні та плануванні постачань	Зниження собівартості; підвищення продуктивності та точності планування
Публічно-приватне партнерство	Інвестиційні альянси між державою, логістичними компаніями та агрофірмами	Швидка реалізація масштабних проектів; підвищення фінансової стійкості
Диверсифікація ринків	Укладення нових угод із країнами Азії, Африки, Латинської Америки	Зменшення залежності від традиційних ринків; мінімізація ризиків політичної кон'юнктури
Гуманітарно- експортна дипломатія	Участь у глобальних програмах продовольчої допомоги; зернові контракти з ООН	Розширення експортної присутності; підвищення стратегічної значущості українського зерна на глобальному рівні

Розроблено автором

Представлена таблиця демонструє, що стратегічне підвищення конкурентоспроможності зернової продукції України вимагає не лінійного покращення окремих елементів, а синхронного впровадження багаторівневої трансформації. Лише системна взаємодія інфраструктурних, інституційних і

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

технологічних рішень дозволяє закласти підґрунтя для довгострокової стійкості на світових ринках.

Сучасна система інституційного супроводу аграрного експорту України характеризується фрагментарністю, асиметрією компетенцій та відсутністю сталої координації між ключовими суб'єктами економічної політики. У межах умов зовнішньої агресії та нестабільності торговельного середовища виникла потреба у структурному переосмисленні ролі державних органів у забезпеченні міжнародної експортної спроможності зернового комплексу [6; 26].

Наразі провідні інституції – Мінагрополітики, Мінекономіки, Держпродспоживслужба, Укрзалізниця, морські адміністрації та регіональні митниці – функціонують у режимі реактивного управління, без інтегрованого цифрового ядра, що б забезпечувало єдину логіку прийняття рішень та проєктування зовнішньоекономічних операцій [16; 20]. У цьому контексті ключовою проблемою виявляється не відсутність інституцій як таких, а низька щільність міжінституційної взаємодії, відсутність єдиного експортного оператора в зерновому секторі й неуніфіковані протоколи дій у критичних ситуаціях (наприклад, раптове блокування маршрутів або зміна регламенту сертифікації).

Суттєвим фактором залишається нестійкість фінансово-кредитного супроводу експорту: попри задекларовані механізми підтримки експортного кредитування, аграрні виробники й трейдери часто не мають доступу до ліній довгострокового фінансування, що необхідне для контрактної диверсифікації й передекспортної підготовки [7; 14]. З іншого боку, спостерігається позитивна динаміка активізації публічно-приватного партнерства – зокрема, через участь логістичних операторів, портових адміністрацій та торгово-промислових палат у спільних програмах оптимізації експортної інфраструктури [12; 24].

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

На перспективу стратегічне значення має створення централізованої платформи «AgroExportHub», яка би поєднувала функції інформаційно-аналітичного моніторингу, координації логістичних ланцюгів, інтеграції з митними та фітосанітарними органами й одночасно виконувала функцію стратегічного брокера при укладанні угод із зовнішніми партнерами [17; 26]. Така платформа могла би стати новим інституційним модулем, здатним вивести аграрний експорт України на рівень системної глобальної присутності.

Таким чином, ефективність інституційної підтримки аграрного експорту визначається не кількістю структур чи фінансовим обсягом дотацій, а здатністю системи діяти як інтегрований механізм – швидкий, передбачуваний, прозорий і стратегічно зорієнтований.

У сучасній парадигмі агроекспортної політики стратегічне просування продукції репрезентується як багатофакторна система, в якій маркетингова діяльність інтегрується з логістичними механізмами, інституційною архітектурою, інформаційною взаємодією та виробничо-інноваційними процесами. В умовах високої конкуренції на глобальних аграрних ринках вирішальну роль відіграє не сам факт експортної присутності, а стійка здатність формувати позитивну інституційну репутацію, мінімізувати транзакційні втрати й одночасно генерувати додану вартість у межах інтегрованої логістики.

Концепція моделі спирається на системно-динамічний підхід, згідно з яким кожен ключовий параметр конкурентоспроможності експортованого зерна повинен розглядатися як змінна, інтегрована в загальну функцію експортної ефективності. Таке структурування дозволяє здійснити формалізований аналіз ідентифікованих детермінантів, зокрема: якості продукції, інституційного супроводу, інфраструктурної доступності, маркетингової активності, ризиків та індексу міжнародної довіри.

Позначимо:

Q – якість продукції (коефіцієнт відповідності до міжнародних стандартів);

L – логістична ефективність (індекс безперебійності транспортування);

S – рівень державної/інституційної підтримки (сукупний індекс політики);

M – інтенсивність маркетингового просування (індекс проникнення на ринки);

R – рівень геоекономічного ризику (інверсний коефіцієнт стабільності);

D – міжнародна довіра до української агропродукції (індекс репутації).

Тоді стратегічна ефективність просування зерна ЕЕЕ визначається як:

$$E = \left(\frac{Q^{\alpha} \cdot L^{\beta} \cdot S^{\gamma} \cdot M^{\delta} \cdot D^{\varepsilon}}{R^{\zeta}} \right) (1)$$

де:

$\alpha, \beta, \gamma, \delta, \varepsilon, \zeta$ – вагові коефіцієнти чутливості, які визначаються емпірично через експертне опитування;

θ – коригувальний коефіцієнт інтегрованого впливу глобального попиту на зернові (індекс попиту світового ринку).

Представлена модель стратегічного просування українського зерна акумулює ключові змінні, що визначають успішність виходу на зовнішні ринки в умовах посиленої глобальної конкуренції та системних геоекономічних загроз. Її структура базується на логіці мультиплікативного ефекту – кожен параметр у системі є критично значущим, а зниження одного з них автоматично послаблює загальний рівень ефективності. Аналітична увага зосереджена на розширенні спектру оцінювання шляхом інтеграції інституційних та інформаційно-репутаційних компонентів до загальної

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

системи показників, що традиційно обмежувалась матеріальними індикаторами, такими як логістика та якість.

Модель функціонує як аналітична основа для побудови сценарних карт і прогнозування ефективності експортних стратегій залежно від комбінацій вхідних змінних. Її застосування відкриває можливості для подальших емпіричних досліджень – зокрема, для побудови панельних регресій, визначення критичних точок впливу окремих факторів, а також для верифікації на основі макроекономічних та мікрорівневих даних аграрного експорту України. У цьому контексті модель має не лише аналітичне, а й прикладне значення – вона здатна стати інструментом обґрунтування державної аграрної політики, розробки експортних стратегій для окремих культур і формування довгострокових партнерських форматів на світових ринках.

Висновки. Проведене дослідження дозволило виокремити низку системних чинників, які визначають конкурентоспроможність українського зерна на світових ринках, а також сформулювати стратегічну архітектуру її підвищення з урахуванням актуальних геоekonomічних викликів. Виявлено, що успішне функціонування українського аграрного експорту залежить від синхронізації кількох критичних векторів: логістичної адаптивності, якісної відповідності продукції міжнародним стандартам, державної інституційної підтримки, цілеспрямованого маркетингу й здатності до репутаційного позиціонування в глобальному агропродовольчому середовищі.

На основі багатофакторного аналізу окреслено, що традиційні механізми підтримки аграрного експорту (субсидії, дотації, протокольна участь у виставках) більше не є достатніми в умовах турбулентності світової торгівлі. Натомість необхідна реалізація багаторівневої стратегії, що поєднує інфраструктурну модернізацію, цифрову логістику, публічно-приватне партнерство та експортну дипломатію нового покоління. Особливої ваги

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

набуває інтеграція національної аграрної системи до транснаціональних логістичних коридорів і міждержавних сертифікаційних платформ.

Формалізована в дослідженні модель стратегічного просування українського зерна окреслює багатокомпонентну систему чинників, що мають прямий і непрямий вплив на експортну ефективність. Її подальша емпірична верифікація відкриває нові можливості для розробки адаптивних управлінських рішень, оцінки сценарних ризиків і вибудовування оптимальних конфігурацій експортної політики. У цьому контексті конкурентоспроможність перестає бути статичним статусом, трансформуючись у динамічну категорію стратегічного реагування, прогнозування й гнучкого позиціонування у глобальному аграрному середовищі.

Список використаних джерел

1. Полобова О. Л., Ліцький В. О. (2016). Конкурентоспроможність АПК у контексті євроінтеграційних процесів України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, (7), 7–17.

2. Кицюк І. В., Фіщук І. О. (2017). Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах поглиблення європейської інтеграції. *Причорноморські економічні студії*, (18), 41–45.

3. Кучер Л. Ю., Кучер А. В., Пащенко Ю. В. (2021). Економіка виробництва й експорту нішевих культур: сталість і конкурентоспроможність. Режим доступу:

https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/2943/1/statya_kucher_kucher_pa_schenko_ekonom%D1%96ka_virobnictva_j_eksportu_n%D1%96schevih_kultur_s_tal%D1%96st_%D1%96_%20konkurentospromozhn%D1%96st.pdf

4. Перегуда Ю. А. (2023). Оцінка конкурентоспроможності господарств при виробництві продукції равликових та рибних ферм через призму

показників імпорту та експорту. *Український журнал прикладної економіки та техніки*, (3), 125–130. Режим доступу: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/ujae_2023_r03_a18.pdf

5. Лупенко Ю. О., Пати́ка Н. І. (2019). Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності України на світових ринках сільськогосподарської продукції. *Агросвіт*, (11), 16–23.

6. Постриганенко О. О. (2024). Механізми забезпечення аграрного експорту України в умовах воєнного стану. Режим доступу: <https://dspace.kntu.kr.ua/bitstreams/69e0f064-c072-4f1b-a924-045869d06ef5/download>

7. Павлова Г., Абрамович І., Бальзан М. (2022). Стратегічні заходи підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору України на міжнародному ринку. *Вісник ХНУ*, 308(4), 62–67.

8. Пати́ка Н. І. (2019). Напрями та перспективи інтеграції сільського господарства України у світовий аграрний ринок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, (23(2)), 53–60.

9. Федосєєва Г. С. (2017). Світовий ринок сільськогосподарської продукції: теоретичний та практичний аспекти розвитку. *Інтелект XXI*, (1), 22–28.

10. Тимофієва Г. (2013). Інноваційна складова конкурентних переваг аграрних підприємств на світовому аграрному ринку. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*, (34(1)), 113–116.

11. Крук С. (2024). Україна на світовому аграрному ринку: виклики та тенденції. Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/50925/1/Софія%20Крук.pdf>

12. Стамат В. М., Тимченко А. В. (2024). Розвиток глобальних компаній на світових аграрних ринках. Режим доступу:

<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19772/1/odesa-25-26-04-2024-304-305.pdf>

13. Горлачук М. А. (2019). Агропродовольчий ринок в умовах глобалізації: світовий досвід регулювання та інфраструктурно-інституційного розвитку. *Інноваційна економіка*, (5–6), 46–55.

14. Шестаковська Т. Л., Батракова Т. І. (2019). Світовий досвід формування та реалізації державної політики інноваційного розвитку аграрного сектору. *Інвестиції: практика та досвід*, (14), 65–70.

15. Перегуда Ю. (2024). Методика оцінки конкурентоспроможності продукції тваринництва в умовах економічних викликів. *Менеджмент і підприємництво: тенденції розвитку*, 2(28), 8–19. doi: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-2/28-01>

16. Кваша С. М., Павленко О. М., Вакуленко В. Л. (2024). Загальна методика та інструменти дослідження зовнішньоекономічної діяльності в умовах сьогодення. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2(11), 168–171.

17. Кваша С., Павленко О., Вакуленко В., Мороз М. (2024). Особливості формування міжнародних економічних відносин в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток економіки*, 2(49), 218–222.

18. Качуровський С. В., Мацюк Л. В. (2019). Транспортна інфраструктура логістики зернових культур. *Економіка та управління національним господарством*, 1(12), 34–38.

19. Булеца Н. В., Герзанич В. М., Савко І. І., Савко Я. І. (2023). Сучасний стан та шляхи підвищення ефективності логістики зернових перевезень. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*, 1(61), 15–18.

20. Сергієнко О. А. (2024). Позиціонування аграрних підприємств в умовах конкуренції. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук*. Черкаський державний технологічний університет. Режим доступу:

<https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/5125/4/Висновок%20про%20наукову%20новизну%20Сергієнко%20О.А..pdf>

21. Волик С. (2024). Конкуренція як ключова властивість ринку сільськогосподарської продукції. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*, 2(192), 3–18.

22. Новоселець А. (2024). Конкурентоспроможність аграрних підприємств у контексті виробництва та експорту української пшениці. *Journal of Innovations and Sustainability*, 8(3), 12.

23. Боднар О. В. (2023). Вплив війни на розвиток ринку зерна в Україні. *Інноваційна економіка*, 4(2023), 118–124.

24. Ремез В. В. (2023). Світові торговельні війни сучасності: особливості ведення та інструменти врегулювання. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук*. Західноукраїнський національний університет. Режим доступу:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/52300/1/Ремез%20В.%20В.%20МВСКМ-21.pdf>

25. Бойко В., Бойко Л. (2022). Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*, (41).

26. Корженівська Н. Л., Осадчук І. О., Сидорак Я. І. (2024). Експортний потенціал аграрної галузі України в умовах невизначеності та ризиків. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*, (43), 142–147.